

Список використаної літератури:

1. Березівський П.С. Напрями інтенсифікації розвитку сільськогосподарських підприємств / П.С. Березівський, Н.П. Особа, З.П. Березівський // Економіка АПК. – 2009. – №6. – С.19-25.
2. Вітков М.С. Основні фактори інтенсифікації аграрного виробництва в перехідний період до ринку / М.С. Вітков // Економіка АПК. – 2005. – №2. – С.17-20.
3. Волощук О.Г. Продуктивність праці в сільськогосподарських підприємствах України / О.Г. Волощук // Вісник ХНАУ. – 2006. – №3. – С.44-47.
4. Дергач І.В. Пріоритети розвитку інтенсифікації сільського господарства / І.В. Дергач // Економіка АПК. – 2006 – №7. – С.78-81.
5. Мацибора В.І. Інтенсифікація як фактор підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва / В.І. Мацибора, О.Т. Коваль // Науковий вісник Державної академії статистики, обліку та аудиту. – 2005. – №2. – С.68-71
6. Пінчук Ю.І. Теоретико-методична сутність інтенсифікації садівництва / Ю.І. Пінчук // Вісник ХНАУ. – 2006. – №3. – С. 216-220.
7. Сімчишин О.Й. Проблеми ефективного використання виробничого потенціалу виробничого потенціалу в аграрних формуваннях Донецької області / О.Й. Сімчишин, А.В. Македонський // Вісник ХНАУ. – 2004. – №7. – С.13-19.
8. Економічний словник-довідник [за ред. С.В. Мочерного]. – К.: Феміна, 1995. – 368 с.
9. Економіка сільського господарства: [навч. посіб. для студ.] / В.К. Збарський, В.І. Мацибора, А.А. Чалий [та ін.]; за ред. В.К. Збарського, В.І. Мацибори. – К., 2009. – 264 с.
10. Вітков М.С. Інтенсифікація сільськогосподарського виробництва на інноваційній основі: [монографія] / М.С. Вітков. – К.: ННЦ ІАЕ, 2008. – 220 с.
11. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2013. – 779 с.

Олейник И. А. Оптимизация уровня интенсивности производства продукции растениеводства как фактор повышения эффективности интенсификации

Исследовано суцність інтенсивності виробництва сільськогосподарської продукції і определено оптимальний рівень інтенсивності виробництва на прикладі озимої пшениці.

Ключевые слова: интенсификация, отрасль растениеводства, эффективность.

Oleinik I.O. optimization of intensity of crop production as a factor in increasing the efficiency of intensification

Examines the nature of the intensity of agricultural production and the optimal level of production intensity on the example of winter wheat.

Key words: intensification, industry crop production, efficiency.

Дата надходження до редакції: 17.04.2014 р.

Рецензент: д.е.н., професор Олійник О. В.

УДК 330.111.44 : 334.732

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ОБСЛУГОВУЮЧА КООПЕРАЦІЯ ЯК ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АПК

Ю. В. Самойлик, к.е.н., доцент, Полтавська державна аграрна академія

Набули подальшого розвитку методологічні підходи щодо обґрунтування організаційно-економічного механізму створення сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу зі спільного використання техніки, виявлено основні переваги та недоліки від кооперативного використання техніко-технологічної бази, обґрунтовано методичні підходи щодо розрахунку економічного ефекту від створення такої форми кооперативного об'єднання, виявлено особливості спільного використання техніки в рослинництві і тваринництві.

Ключові слова: технічне забезпечення, техніко-технологічна база, сільськогосподарський обслуговуючий кооператив зі спільного використання техніки, організаційно-економічний механізм, економічний ефект, окупність.

Постановка проблеми. Агропромисловий комплекс являє собою складну економічну систему, основною якої вважається перша сфера – виробництво основних та оборотних засобів. Нині стан техніко-технологічної бази низки суб'єктів господарювання характеризується негативними показниками. Моральне та фізичне спрацювання основних засобів позначається на ефективності

виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств. При цьому більшість з них не мають чіткої стратегії оновлення техніко-технологічної бази, що пов'язано з відсутністю навиків стратегічного управління, не достатньою поінформованістю щодо дієвих організаційно-економічних механізмів ефективного придбання та використання техніки, відсутністю інвестицій та вільних коштів,

що можуть бути спрямовані у сферу технічного переоснащення тощо.

В останні роки в Україні спостерігається відродження кооперативного руху. Кількість кооперативних об'єднань збільшується, а ефективність їх функціонування підвищується. Одним із напрямів сільськогосподарської обслуговуючої кооперації є створення кооперативів зі спільного використання техніки. Організаційно-економічний механізм їх створення та функціонування залишається недосконалим, тому сільськогосподарські товаровиробники ставляться до такої форми об'єднання з недовірою. Тому обґрунтування доцільності організації сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів зі спільного використання техніки є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання покращення техніко-технологічної бази агропромислового комплексу широко досліджені такими науковцями, як В.Г. Андрійчук, Я.К. Білоруськ, В.В. Кравчук, Ю.П. Макаренко, О.А. Луценко, Г.М. Підлісецький, П.В. Пивовар, Г.В. Станко, П.Т. Саблук, В.С. Шибанін [1-6]. Проте питання розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації у сфері техніко-технологічного забезпечення залишаються малодослідженими.

Ця проблема частково розкривається Г.В. Станко, яка стверджує, що в умовах недостатності фінансових ресурсів у сільськогосподарських товаровиробників доцільним є створення сервісно-ремонтних майстерень на умовах кооперації. Ще одним дієвим механізмом покращення техніко-технологічної бази є розвиток кооперації з використання сільськогосподарської техніки, яка сприятиме зменшенню потреби в техніці та технічному обслуговуванні, скороченню експлуатаційних витрат при виконанні механізованих технологічних операцій та витрат на виробництво продукції, що зумовить економію фінансових ресурсів аграрних підприємств [6, с.48].

Також заслуговують на увагу дослідження П.В. Пивовар, у яких автор акцентує увагу на тому, що кооператив із спільного використання техніки пропонує правову основу для розширення та максимального економічного зиску від об'єднання засобів праці фермерів, де підвищення конкурентоспроможності є основоположним. Членство в кооперативі дає можливість фермерам використовувати дорогу високоякісну техніку і розподілити інноваційні ризики між членами кооперації. Основною місією даної організації є створення умов для ефективного ведення фермерами господарської діяльності спільними засобами виробництва. Перевагами при цьому є: приріст продуктивності при використанні надійнішого, якіснішого обладнання за нижчою вартістю, поліпшення умов праці; краща якість кінцевого продукту при використанні продуктивніших технічних засобів; сприяння диверсифікації. Основні

завдання кооперативів полягають у технічній підтримці сільськогосподарських товаровиробників, створенні зв'язків між учасниками аграрного бізнесу, наданні консалтингових послуг своїм членам, проведенні дослідницької роботи, підтримці зв'язків із виробниками [4, с. 130].

Отже, аналіз досліджень в галузі сільськогосподарської обслуговуючої кооперації зі спільного використання техніки свідчить про необхідність розвитку даного механізму об'єднання зусиль суб'єктів аграрного ринку. Однак існуючі організаційно-економічні підходи до обґрунтування доцільності та ефективності їх створення та функціонування не є досконалими, що потребує проведення поглиблених досліджень в межах даної проблеми.

Метою дослідження є обґрунтування організаційно-економічного механізму створення сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу зі спільного використання техніки, виявлення основних переваг та недоліків від кооперативного використання техніко-технологічної бази, обґрунтування методичних підходів щодо розрахунку економічного ефекту від створення такої форми кооперативного об'єднання.

Виклад основного матеріалу. Пріоритетність завдання щодо покращення техніко-технологічної бази суб'єктів агропромислового комплексу визначається стратегічним курсом держави на підвищення конкурентоспроможності та ефективності агропромислового виробництва та інтеграцією національної аграрної сфери у світовий ринок. Стратегічне управління оновленням техніко-технологічної бази агропромислового комплексу має ґрунтуватися на дієвих організаційно-економічних механізмах, що сприятимуть одержанню синергічного ефекту у процесі сільськогосподарського виробництва.

Проблеми техніко-технологічного оснащення останнім часом втрачають свою актуальність для великих підприємств, зокрема агро холдингів. Такі суб'єкти господарювання мають потужну технічну базу, яка постійно оновлюється відповідно до сучасних тенденцій. Але для малих та середніх сільськогосподарських підприємств питання матеріально-технічного забезпечення та своєчасного оновлення техніко-технологічної бази постає досить гостро. Значні капіталовкладення в основні засоби для таких підприємств зазвичай окуповуються після амортизаційного періоду, що свідчить про неефективність прямих інвестицій в технічну сферу. Отже, оскільки не кожне сільськогосподарське підприємство може дозволити собі у процесі діяльності придбати нові основні засоби, а зокрема активну частину їх структури (машини, обладнання, транспортні засоби) то одним із шляхів раціонального використання техніки може стати створення кооперативів по її спільному використанню.

Сільськогосподарським підприємствам сере-

днів розмірів та фермерським господарствам доцільно створити машинні та багатофункціональні кооперативи, а також кооперативи з обміну і прокату техніки. Завдяки їхньому утворенню сільськогосподарські підприємства району, матимуть змогу забезпечити технікою згідно технологічної потреби. Кооперативи із спільного використання техніки дають змогу раціонально використовувати сільськогосподарську техніку, а також зменшити витрати членів кооперативу на придбання основних засобів та виконання механізованих робіт.

Сільськогосподарський обслуговуючий кооператив із спільного використання техніки утворюється групою сільськогосподарських товаровиробників на основі авансування ними капіталу у

придбання основних засобів з метою подальшого їх спільного використання. Спільне використання техніки є ефективним з точки зору таких аспектів, як зменшення витрат на її придбання, ефективного використання техніки, розподілу організаційних та адміністративних витрат між членами кооперативу (табл. 1). При відтворенні техніко-технологічного потенціалу аграрних підприємств доцільно використовувати досвід зарубіжних країн, зокрема Франції, Німеччини, Польщі, у яких сільськогосподарські виробники мають лише частину техніки, або взагалі її не мають у своїй власності, при цьому ефективно ведуть свою господарську діяльність за рахунок обслуговуючої кооперативу.

Таблиця 1

Складові економічного ефекту від створення сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу зі спільного використання техніки

Економічний ефект від створення кооперативу зі спільного використання техніки, що проявляється у збільшення прибутковості	Економічний ефект від створення кооперативу зі спільного використання техніки, що проявляється у зменшенні витрат
Виконання агротехнічних робіт в оптимальні строки	Економія грошових ресурсів для придбання техніки
Підвищення ефективності використання та продуктивності техніки	Ефективний розподіл витрат на управління
Збільшення прибутку при збільшенні площ сільськогосподарських культур, що обробляються	Зниження витрат на оплату праці найманих працівників
Збільшення прибутку від збільшення коефіцієнту використання техніки, зумовленого черговістю її використання	Оптимізація витрат на переміщення техніки та працівників

Для оцінки ефективності функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів із спільного використання доцільним є розрахунок такого показника, як вартість втрат урожаю за рахунок несвоєчасного його збирання. У процесі дослідження ефективності збирання врожаю зернових культур у шести типових фермерських господарствах, середня площа посіву зернових у яких становила 300 га, визначено, що сумарні втрати за рахунок запізнення виконання агротехнічних операцій при збиранні врожаю в оптимальні строки цими підприємствами становили 604,2 тис. грн.

Для мінімізації цих втрат необхідною є оптимізація термінів збирання врожаю, для цього доцільним для досліджуваних господарств є придбання зернозбирального комбайну ACROS-580, первісна вартість якого становить 1000 тис. грн, вантажного автомобіля КАМАЗ Террег, вартість якого становить 250 тис. грн. Якщо шість фермерських господарств створять сільськогосподарський обслуговуючий кооператив із спільного використання запропонованої техніки продуктивністю 800 т за сезон, то ця техніка окупиться протягом майже 2 років. Таким чином, можна запропонувати методику оцінки ефективності створення сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу зі спільного використання техніки. В основу цієї методики доцільно покласти механізм розрахунку втрат від несвоєчасного збирання урожаю за рахунок нестачі техніки, втрати врожаю під час перевезення у зв'язку з неякісною

технікою, що необхідно співвіднести з витратами на кооперативне придбання основних засобів:

$$TO_{\text{оп}} = \frac{BT \times K_{\text{ак}}}{\sum_{i=1}^m (\Pi_i \times \Delta Y_i + O_i) \times Pr_i} + E_{\text{опз}} \times K_{\text{ак}}$$

де $TO_{\text{оп}}$ – термін окупності витрат на придбання техніки і-м підприємством за умови його участі в сільськогосподарському кооперативі зі спільного використання техніки, грн; BT – вартість техніко-технологічного комплексу, придбаного кооперативом, грн; $K_{\text{ак}}$ – коефіцієнт авансованого капіталу і-го підприємства в проект кооперативного придбання техніко-технологічного комплексу; Π_i – площа посіву і-ї культури, урожай якої не був зібраний в оптимальні агротехнічні терміни, га; ΔY_i – втрата врожайності у зв'язку з несвоєчасним збиранням і-ї сільськогосподарської культури, ц/га; O_i – обсяг і-ї сільськогосподарської продукції, втраченої за рахунок неякісного збирання та перевезення, ц; Pr_i – прогнозований прибуток від реалізації і-го виду сільськогосподарської продукції; $E_{\text{опз}}$ – економічний ефект від оптимізації організаційних витрат, пов'язаних з використанням техніки.

Такий підхід до оцінки ефективності кооперативного використання техніки доцільний для галузі рослинництва. Виробничий процес у галузі тваринництва характеризується іншими технологічними операціями. Сезонність виробництва має більш згладжений характер порівняно з рослинництвом. Таким чином, для обґрунтування доці-

льності кооперативного використання техніки у тваринництві доцільно брати до уваги показники продуктивності тварин, а отже і можливості збільшення обсягів виробництва продукції. Наприклад, за рахунок придбання кормозмішувача можна суттєво поліпшити технологію годівлі тварин, що сприятиме збільшенню надоїв молока, приросту живої ваги тварин. Крім того, економічний ефект в такому випадку проявлятиметься у вигляді підвищення продуктивності праці за рахунок зростання рівня фондоозброєності праці. Формула для визначення економічного ефекту від кооперативного використання техніки у галузі тваринництва може виглядати таким чином:

$$TO_{\text{п}} = \frac{BT \times K_{\text{ак}}}{\sum_{i=1}^m (\Delta O_{\text{в}_i})} + E_{\text{опе}} \times K_{\text{ак}}$$

де $\Delta O_{\text{в}_i}$ – приріст обсягів виробництва i -го виду продукції тваринництва за рахунок використання придбаної техніки.

Пропонований підхід до визначення ефективності створення обслуговуючого сільськогосподарського кооперативу зі спільного використання техніки враховує лише основні аспекти впровадження проекту технічного переоснащення виробництва, дана методика передбачає порівняно незначний період окупності (2-3 роки), оскільки не передбачає дисконтування грошових потоків. Якщо мова йде про більш масштабний проект, то очікувані витрати і доходи мають бути продисковані. Крім того, при обґрунтуванні доцільності кооперативного використання техніки доцільно брати до уваги соціально-психологічні аспекти, які мотивують сільськогосподарських виробників

до об'єднання для спільного використання техніки.

Висновки. Ефективний розвиток сільського господарства значною мірою залежить від технічного забезпечення. В умовах нестачі коштів для своєчасного оновлення технічної бази у більшості малих та середніх сільськогосподарських підприємств виникає необхідність пошуку ефективних організаційно-економічних механізмів підвищення рівня технічного забезпечення суб'єктів господарювання агропромислового комплексу. При цьому, в умовах розвитку ринкових відносин дієвим організаційно-економічним засобом виступає створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів зі спільного використання техніки.

Організація кооперативу для діяльності сільськогосподарських підприємств із спільного використання сільськогосподарської техніки позитивно вплине на результати діяльності кожного члену кооперативу внаслідок появи можливості виконувати необхідні сільськогосподарські роботи в оптимальні строки. Створення такого кооперативу передбачає додаткові витрати на управління, переміщенням техніки між господарствами, оплати праці найманих механізаторів, що обслуговують техніку. Однак ці витрати будуть окуповуватись за рахунок збільшення обсягів виробництва, досягнутого шляхом підвищення продуктивності сільськогосподарських рослин і тварин в умовах поліпшення техніко-технологічних операцій.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі полягають в побудові моделі сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу, його організаційної та управлінської структур та в обґрунтуванні механізму спільного придбання техніки.

Список використаної літератури:

1. Білоусько Я.К. Відтворення і оновлення машинно-тракторного парку аграрної сфери / Я.К. Білоусько // Агроінформ. – 2013. - № 3. – С. 52-54.
2. Луценко О.А. Проблеми формування матеріально-технічного забезпечення АПК / О.А. Луценко // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. – 2013. – № 1 (1). – С. 311-316.
3. Могилова М.М. Матеріально-технічне забезпечення аграрної галузі / М.М. Могилова, Я.К. Білоусько, Г.М. Підлісецький // Економіка АПК. – 2013. – № 2. – С. 61-67.
4. Організаційно-економічна модернізація аграрної сфери : наукова доповідь / за заг.ред. акад. НААН П.Т. Саблука. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 342 с.
5. Пивовар П.В. Функціонування кооперативів зі спільного використання сільськогосподарської техніки: довід Франції / П.В. Пивовар // Економіка АПК. – 2012. – № 8. – С. 130–134.
6. Станко Г.В. Механізм покращення техніко-технологічної бази агропідприємств Буковини / Г.В. Станко // Інноваційна економіка: Науково-виробничий журнал. – 2013. – № 10. – С. 46-51.

Самойлик Ю.В. Сельскохозяйственная обслуживающая кооперация как организационно-экономический средство повышения уровня технического обеспечения АПК

Получили дальнейшее развитие методологические подходы по обоснованию организационно-экономического механизма создания сельскохозяйственного обслуживающего кооператива по совместному использованию техники, выявлены основные преимущества и недостатки от кооперативного использования технико-технологической базы, обоснованы методические подходы по расчету экономического эффекта от создания такой формы кооперативного объединения, обнаружены особенности совместного использования техники в растениеводстве и животноводстве.

Ключевые слова: *техническое обеспечение, технико-технологическая база, сельскохозяйственный обслуживающий кооператив по совместному использованию техники, организационно-экономический механизм, экономический эффект, окупаемость.*

Samoilyk Y.V. Agricultural service cooperatives as organizational-economic funds improving technical equipment of the AIC.

Were further developed methodological approaches to the study of organizational-economic mechanism of creation of agricultural service cooperative with sharing of technology, found the main advantages and disadvantages of cooperative use of technical and technological base, substantiates methodological approaches to calculating the economic benefit from the creation of this form of cooperative associations found features sharing technology in crop and livestock production.

Keywords: *technical support, technical and technological base, agricultural service cooperative with sharing of technology, organizational and economic mechanism, economic impact, payback.*

Дата надходження до редакції: 17.04.2014 р.

Рецензент: д.е.н., професор Красноруцький О. О.